

Yeni Bir Dünyanın Doğuşu - Tarihin Sonu Mu?

AKMARAL BATALOVA*

Uluslararası İlişkiler Uzmanı

**Akmaral Batalova uluslararası ilişkiler uzmanı, muhabir ve film yapımcısıdır. Aynı zamanda Al Farabi Dünya Mirası Kamu Vakfı'nın kurucusu ve yöneticisidir. Kazakistan'ın Almatı kentinde doğmuştur. Kazak Devlet Üniversitesi Kitle İletişim Fakültesi, Kazakistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Diplomasi Akademisi, Madrid Diplomasi Okulu'ndan mezun olmuş ve Complutense Üniversitesi'nden (İspanya) Uluslararası İlişkiler alanında yüksek lisans derecesine sahiptir. Akmaral Batalova, Suriye'deki insani krize odaklanarak Ortadoğu'daki durumu gözlemlemekte, makaleler yazmakta, belgeseller çekmekte ve Suriye'de insani yardım çalışmaları yapmaktadır.*

E-posta: ak.bata15@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4825-7372>

Geliş Tarihi: 20.7.2024

Kabul Tarihi: 15.8.2024

Atif: Batalova, A. (2024). Yeni Bir Dünyanın Doğuşu Tarihin Sonu mu?. *BRIQ Kuşak ve Yol Girişimi Dergisi*, 5(4), 476-495.

ÖZ

Francis Fukuyama'nın ifade ettiği gibi "Batı evrenselciliği" veya "Batı liberal üstünlüğü" dönemi bocalıyor gibi görünüyor. Yaklaşık 30 yıl boyunca, küresel ilişkiler büyük ölçüde ABD ve çok uluslu şirketler tarafından dikte edildi. ABD'nin ekonomi, finans ve teknolojiadaki hakimiyetini kaybetme ihtimali, tıpkı Pax Britannica'nın 20. yüzyıldaki düşüşü gibi, daha somut hale geliyor. Hem ŞİÖ hem de BRICS benzer hedefleri paylaşıyor, ancak ŞİÖ Avrasya'ya odaklanırken, BRICS küresel ölçekte faaliyet gösteriyor. Bu kuruluşlar, AEB, ŞİÖ-10, BRICS-10, Kuşak ve Yol Girişimi, CICA ve Asya Altyapı Yatırım Bankası gibi kuruluşlar BM Şartı'nın ve uluslararası hukukun önemini vurgulamaktadır. Toplu olarak, birleşik bir Avrasya'nın oluşumuna katkıda bulunurlar. 2009 yılında Nahçıvan Deklarasyonu temelinde ortaya çıkan TDT'nin kurulması, Türk halklarını ekonomik, gümrük ve ulaştırma işbirliği, sağlık, eğitim, turizm, tarım, enerji, insani yardım, Müslüman dini kurumlar arasındaki etkileşim ve göç politikası gibi ortak projelerde etkileşim için birleştiren harika bir fikirdir. TDT'nin hedefleri resmi olarak ilan edilmiştir: Türk ülkeleri arasında dostluk ve iyi komşuluğun güçlendirilmesi, bölgede ve dünyada barış ve güvenliğin sağlanması. Bu sıfatla örgüt bölgeye gerçekten çok fayda sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: bölgesel entegrasyon, Çin, TDT, Rusya, Türkiye.

The Birth of A New World - Is The End of History?

ABSTRACT

The era of "Western universalism" or "Western liberal supremacy," as articulated by Francis Fukuyama, appears to be faltering. For nearly 30 years, global affairs were largely dictated by the US and multinational corporations. The prospect of the US losing its dominance in economics, finance, and technology, much like the decline of Pax Britannica in the 20th century, is becoming more tangible. Both the SCO and BRICS share similar goals, though the SCO focuses on Eurasia, while BRICS operates on a global scale. These organizations, alongside entities like the EAEU, SCO-10, BRICS-10, China's One Belt, One Road project, CICA, and the Asian Infrastructure Investment Bank, emphasize the importance of the UN Charter and international law. Collectively, they contribute to the formation of a united Eurasia. The creation of the OTS, which arose on the basis of the Nakhichevan Declaration in 2009, is a great idea of uniting the Turkic peoples for interaction in common projects of the economic, customs and transport cooperation, healthcare, education, tourism, agriculture, energy, humanitarian sphere, interaction between Muslim religious institutions and migration policy. And the goals of the OTS are officially proclaimed already: strengthening friendship and good neighborliness between the Turkic countries, peace and security in the region and around the world. In this capacity, the organization can really bring a lot of benefits to the region.

Keywords: China, OTS, regional integration, Russia, Türkiye.

Giriş

20. YÜZYILIN SONUNDA, İSTER SAĞCI ASKERİ diktatörlükler ister solcu komünist rejimler olsun, güçlü hükümetler çöktü. Bu bağlamda Amerikalı siyaset bilimci Francis Fukuyama 1992 yılında *Tarihin Sonu* ve *Son İnsan* adlı kitabını yayınladı. Otuz yıl boyunca, liberal demokratik modelin zaferi ve ideolojik evrimin sona ermesi fikri, Batılı elitler için politik bir rehber görevi gördü ve evrenselciliğin ve küreselleşmenin global olarak benimsenmesini teşvik etti.

Bu ideoloji, komünizmi nihai sosyal sistem olarak ilan eden ve kaçınılmaz küresel zaferine inanan Marksizm-Leninizme çarpıcı bir şekilde benzer. Komünistler gibi Fukuyama da ekonomik ilerlemenin insan toplumları arasında artan homojenliğe yol açacağını varsaydı. Buna karşın, ideal bir liberal toplumda mülkiyet sosyalistten çok kapitalisttir.

Geleneksel toplumları hammaddeleri ve pazarları için parçalamak ve sömürmek için küresel liberalizm ideologları dini ve milliyetçiliği siyasi araçlar olarak kullandılar.

Fukuyama'nın yeni konseptine göre, tarihsel kökleri veya kültürel mirasları ne olursa olsun tüm toplumlar geleneksel örgütlenme biçimlerini terk etmek, merkezi bir devlet aracılığıyla ulusal birliği sağlamak, kentleşmek ve vatandaşlarına evrensel eğitim sağlamak zorunda kalacaktı. Birbirine benzeyen ve temel iç çelişkilerden arınmış liberal demokratik toplumların birbirine bağlılığı, küresel pazarlar ve evrensel bir tüketim kültürü aracılığıyla sürdürülecekti (Fukuyama, 1992). Bugün, Avrupa başkentlerinin ne kadar monoton hale geldiğini, merkezi caddelerinin, yerel zanaatkarlar tarafından hazırlanmış geleneksel

ürünler sunan benzersiz İtalyan, Fransız ve İspanyol butikleri yerine, küresel markaların özdeş mağazaları ve reklam panolarıyla kaplı olduğunu üzüntüyle gözlemliyoruz.

Amerikalı siyaset bilimci, liberal siyaset ve ekonominin başarısının genellikle din ve milliyetçilikten kaynaklandığını belirtmiş, ancak bunları irrasyonel ve demokratik siyasi kurumların kurulmasını engelleyici olarak değerlendirmiştir. İlginçtir ki geleneksel toplumları hammaddeleri ve pazarları için parçalamak ve sömürmek için küresel liberalizm ideologları dini ve milliyetçiliği siyasi araçlar olarak kullandılar. Örnekler arasında Suriye'de uluslararası cihatçılığın kullanılması, Ukrayna'da neo-Nazi güçlerine destek, İranda bir "başörtüsü devrimi" başlatma girişimleri ve seçilmiş bir halkın ilahi olarak onaylandığı için değerini yok edebileceğine dair dini inanç sayılabilir.

Bu strateji öncelikle ekonomik genişlemeye ve yeni pazarların sömürgeleştirilmesine hizmet eder, ancak önce dünyayı Batı yaşam tarzının faydalarına ikna etmek gerekliydi. Bunu benimsemeye istekli toplumlara "daha yüksek bir medeniyetin" avantajları vaat edildi. Sosyalist bloğun çöküşünün ve ardından gelen kaosun ardından, Eski Dünya bir piyasa ekonomisi ile sosyalizm arasında "orta yol" bulmuş ve müreffeh bir toplum idealine ulaşmış görünüyordu. Birçok ülke bu müreffeh devlete katılmak istedi.

Ancak Yugoslavya'nın bombalanması ve bölünmesi, Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Afganistan ve Irak'ı işgal etmesi, 2008 mali krizi, Arap Baharı (daha doğrusu Ortadoğu'da dışarıdan düzenlenen rejim değişiklikleri), Covid-19 salgını sırasındaki küresel karantina, Ukrayna'daki savaş gibi olaylar, Afrika'daki yeni bir sömürgeleşme dalgası ve Filistinlilerin cezasız soykırımı - liberalizmin zafer yıllarında yaşanan tüm bu olaylar, Batı medeniyetinin evrenselliği kavramını yok ediyor. Hepimiz eski düzenin dağılmasına tanık oluyoruz ve yeni bir dünyanın ortaya çıkmasına katılıyoruz. Tarih devam ediyor.

Ukrayna'daki savaş küresel dönüşüm için bir katalizör

Küresel pandeminin tedarik zincirlerini bozmasından kısa bir süre sonra patlak veren Avrupa'nın kalbindeki çatışma, yerleşik dünya düzenindeki tektonik değişimler için kritik bir itici güç haline gelmiştir. Ukrayna'daki askeri hareket, itibar ve kaynaklar için küresel hibrit mücadeledeki birçok savaş alanından sadece birini temsil ediyor, ancak en önemlilerinden biridir. Yeni dünya düzeninin şekli, bu ihtilafın sonucundan büyük ölçüde etkilenecektir.

Bu nedenle, savaşın arkasındaki nedenleri ve onu sürdürme çabalarını anlamak ve görmezden gelmemek çok önemlidir. Bu savaşı planlayıp yürütenler medyayı, sosyal ağları silah olarak kullanıyor ve insanların zihninde korku, anlayışsızlık ve bölünme yaratmayı amaçlayan mitler yaratıyorlar.

Ukrayna'daki savaş mitleri: Rusya nedensiz bir savaş mı başlattı?

Yaygın bir mit, 24 Şubat 2022'de Rusya'nın aniden Ukrayna'ya saldırması ve topraklarını ele geçirmek için nedensiz bir savaş başlatmasıdır. Bununla birlikte, herhangi bir çatışma gibi, Rus-Ukrayna çatışması da köklü tarihsel, etik ve jeopolitik boyutlara sahiptir. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) çöküşünden sonra, Mihail Gorbaçov ile Başkan Bush Sr. arasında ABD Ulusal Güvenlik Arşivi'nde belgelenmiş ve mevcut olan net bir anlaşma yapıldı. Bu anlaşma, Amerikan Başkanından, Moskova Almanya'nın yeniden birleşmesine ve NATO'ya katılmasına izin verirse, Kuzey Atlantik İttifakının "bir santim doğuya Rusya'ya doğru hareket etmeyeceğine" dair kesin bir vaadi içermektedir (Nsarchieve, 2017).

Rusya-Ukrayna Savaşı'nda çatışma hattı ve Donbas Bölgesini gösteren harita (Şekil: CGTN, 2022).

Ancak Başkan olduktan sonra Bill Clinton, eski Sovyet müttefiklerini NATO'ya katılmaya davet ederek ittifakı Rusya sınırlarına getirerek bu sözü bozdu. Kremlin isteksizce bunu kabul etmiş, ancak Gürcistan ve Ukrayna'nın Rusya'nın jeostratejik çıkarlarının merkezinde olduğunu ve onları "kırmızı çizgiler" olarak işaretlediğini açıkça belirtmiştir.

1994 yılına gelindiğinde, aralarında Alexander Vershbow ve Nicholas Burns'un da bulunduğu Ulusal Güvenlik Konseyi üyeleri, diğer Amerikalı yetkililerle birlikte Ukrayna ve diğer eski Sovyet cumhuriyetlerinin NATO üyeliğine gizli hazırlanmasına ilişkin bir mutabakat zaptı hazırlamıştı. ABD Ulusal Güvenlik Arşivi devleti tarafından yayınlanan sınıflandırılmamış belgelerde şu ifadeler yer almaktadır:

2023 yılında eski Almanya Başbakanı Angela Merkel ve Ukrayna Cumhurbaşkanı Petro Poroshenko, Batı'nın bu iç savaşı sona erdirmeyi amaçlayan Minsk anlaşmalarına uymayacağını, ancak zamanı Ukrayna ordusunu daha da silahlandırmak ve güçlendirmek için kullandığını doğrulamışlardır.

"Ukrayna, Baltık ve güney devletlerine üyelik olasılığı desteklenmelidir. Onları Rus etkisinin gri bölgesinde bırakmamalıyız ... şu anda, Rusların duyarlılığı göz önüne alındığında, bu fikri NATO içinde alenen veya özel olarak dile getirmemeliyiz" (National Security Council, 1994: 2).

Fiilen, Rusya hakkında herhangi bir bilgiye sahip olan neredeyse tüm Amerikan siyasetçiler, analistler, asker ve diplomatlar, 30 yıldır Beyaz Saray'ı Rusya tarafından belirlenen "kırmızı çizgileri" geçmeye çalışmanın pervasız ve tehlikeli olduğu konusunda

uyarıyorlardı. Clinton yönetiminde Savunma Bakanı olan William Perry, Cumhurbaşkanı Moskova'ya verdiği sözü bozduğunda istifa etmekle tehdit ediyordu. CIA başkanı William Burns, Bush Jr. yönetiminde Savunma Bakanı olan Robert Gates ve diğerleri Washington'u NATO'nun doğuya doğru genişlemesinin son derece tehlikeli olduğu konusunda uyarılarda bulunuyorlardı.

Buna karşın NATO, Sovyetler Birliği'nin dağılmasına ve Varşova Paktı'nın dağılmasına rağmen 1999'dan beri Rusya sınırlarına doğru istikrarlı bir şekilde genişledi. NATO, 30 yıl boyunca, bir zamanlar Rusya'nın güvenlik kuşağının bir parçası olan 16 ülkeyi beş genişleme aşamasında emdi.

2014'ten bu yana Ukrayna'da art arda aşağıdaki olaylar meydana geldi: Maidan'da protestolar ve CIA tarafından düzenlenen bir darbe, neo-Nazi taburlarının kurulması ve bunların Ukrayna ordusuna ve hükümetine sızması, bölgesel olarak Rus dilini yasaklayan bir devlet yasasının kabul edilmesi ve Ukrayna ordusunun Donbass'ın Rusça konuşulan bölgelerini bombalamalarına kadar bastırma girişimleri. Bütün bunlar Ukrayna'da bir iç savaşa yol açtı.

2023 yılında eski Almanya Başbakanı Angela Merkel ve Ukrayna Cumhurbaşkanı Petro Poroshenko, Batı'nın bu iç savaşı sona erdirmeyi amaçlayan Minsk anlaşmalarına uymayacağını, ancak zamanı Ukrayna ordusunu daha da silahlandırmak ve güçlendirmek için kullandığını doğrulamışlardır (Politico, 2023). 2020 yılına kadar ABD, Lviv yakınlarındaki eğitim merkezinde yılda beş Ukrayna Silahlı Kuvvetleri taburunu eğitmişti (7atc, 2024).

The Nation'ın köşe yazarı James Carden, 2017 yılında iki olay arasında paralellikler çizdi. Ukrayna ordusunun Donbas'taki milis mevzilerine saldırısı ve Amerikalı senatörler John McCain ve Lindsey Graham'ın bu olaylardan kısa bir süre önce Ukrayna'yı ziyareti. Ukrayna ordusuyla yaptıkları görüşmede, "Sizin savaşınız bizim savaşımız" demişlerdi. McCain

ayrıca, “Kazanacağınıza inanıyorum. Kazanacağınıza inanıyorum ve size zafer için gerekli her şeyi sağlamak için elimizden gelen her şeyi yapacağız” demiştir. Cardenè göre, ABD senatörlerinin açıklamaları, Ukrayna yönetiminin Minsk anlaşmalarını ihlal etmesini ve şiddeti artırmasını kışkırtmıştır (Thenation, 2017).

Dış etkilerin ortasında, iki Slav halkı arasındaki bölünme, her iki taraftaki iç yıkıcı güçler tarafından daha da şiddetlendi: Yalnızca kârla ilgilenen Ukraynalı ve Rus oligarşileri, vicdansız politikacılar ve propagandacılar ve kendi bencil hedeflerini takip eden radikal milliyetçiler ve şovenistler.

Sonuç olarak Kiev, Kremlin’i düşmanı olarak görmeye başladı ve Moskova da Ukrayna’yı varlığına yönelik NATO tarafından yaratılan bir tehdit olarak algılamaya başlamıştır.

Avrupa’da bölünmez güvenlik mimarisi

Rusya için Ukrayna’daki zafer, egemen bir devlet olarak varlığının devam etmesi meselesidir. Bu egemenlik, devlet sınırlarının çevresi boyunca bir güvenlik bölgesiyle sağlanmalıdır. Bu nedenle Rusya Devlet Başkanı, 2007 yılında Münih’teki “Neden bizi vasallara (derebeyine) dönüştürmek istiyorsunuz?” başlıklı konuşmasından bu yana defalarca Avrupa’da bölünmez ve eşit güvenli bir mimarinin müzakere yoluyla oluşturulmasını önermiştir.

Savaş başlamadan önce, 18 Kasım 2021’de Vladimir Putin, Rusya Dışişleri Bakanlığı’nda yaptığı konuşmada, Rusya’nın NATO’nun doğuya doğru genişlemesini ve komşu devletlere saldırı silahlarının konuşlandırılmasını önlemek için güvenilir yasal güvencelere ihtiyacı olduğunu vurguladı.

2020 yılına kadar ABD, Lviv yakınlarındaki eğitim merkezinde yılda beş Ukrayna Silahlı Kuvvetleri taburunu eğitmişti. (Şekil: Liu Rui/GT, 2023).

Putin, “Bu alandaki güvenliğimizi sağlamak için Rusya’ya ciddi uzun vadeli garantiler sağlamaya çalışma konusunu gündeme getirmeliyiz, sebebi Rusya böyle var olamaz ve yarın orada neler olabileceğini sürekli düşünemez” diye konuştu.

Ardından 7 Aralık 2021’de Rusya ve ABD Cumhurbaşkanı’nın video-konferans yöntemiyle yapılan görüşme sırasında güvenlik garantileri konuları gündeme getirilmiştir. Kremlin’in Avrupa’da bölünmez bir güvenlik bölgesi oluşturma önerileri, 10 Aralık 2021’de Rusya Dışişleri Bakanlığı’nın web sitesinde yayınlanmıştır. Moskova, 15 Aralık 2021’de Güvenlik Garantileri Antlaşması ve Rusya ile NATO ülkelerinin Güvenlik Önlemlerine ilişkin Anlaşmasının taslaklarını Beyaz Saray yönetimine ilemiştir (MFA, 2021).

Ukrayna’daki kardeş katliamı nedensiz ve anımiydi? Ukraynalılar kendi toprakları için mi savaşıyorlar?

İkinci bir mit, özgür Ukraynalıların topraklarını imparatorluk Rusya tarafından ele geçirilmesine karşı cesurca savunmalarıdır. Gerçekten de Ukraynalılar, kendilerine ait olduklarını düşündükleri topraklar için cesurca savaşıyorlar. Fakat, toprakların büyük çoğunluğu uzun zamandan beri yasal olarak ABD Başkanı’nın oğlu Hunter Biden’in şirketi dahil olmak üzere ulusötesi şirketlere aittir. Ukraynalıların hayatları pahasına ulusötesi şirketler, başından beri Rusya’ya ait olarak kabul edilen, ancak Rusya ve Ukrayna’nın her zaman büyük bir ülkenin - SSCB’nin bir parçası olacağını düşünen Sovyet liderleri tarafından Kiev’e devredilen topraklardaki yatırımlarını kurtarmaya çalışıyorlar.

Bu çatışmanın, Batı ile Rusya arasında, ABD ve İngiltere liderliğindeki ve Ukrayna’nın “proxy” olarak kullanıldığı kapsamlı bir ekonomik, finan-

sal ve silahlı savaş olduğu ortaya çıkmıştır. Batı, ekonomisini sakatlamak amacıyla Rusya’ya karşı 18 binden fazla yaptırım uyguladı. Bu arada, son iki buçuk yılda ABD ve AB Ukrayna’ya kapsamlı mali ve askeri yardım sağladı.

NATO, Ukrayna ordusunu savaş alanı istihbaratı, uydu gözetimi ve Elon Musk’tan Starlink iletişimi ile destekliyor. Batı, Ukrayna’ya tanklar, savaş araçları, Patriot hava savunma sistemleri, tanksavar silahları, seyir füzeleri ve milyonlarca mühimmat sağladı. Batılı özel kuvvetler sahada mevcuttur.

Alman Luftwaffe Başkomutanı General Ingo Gerhartz ile dört subay arasında yapılan Kırım’daki Kerç Köprüsü’nü “Taurus” füzeleriyle imha etme planları hakkında 19 Şubat 2024 tarihli görüşmenin ele geçirilen kaydı, Batı orduları ile Ukrayna Silahlı Kuvvetleri arasındaki yoğun etkileşimin bir başka kanıtıdır. NATO, Ukrayna’daki savaşı, ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin’in açıkça belirttiği gibi, Rusya’ya “stratejik bir yenilgi” vermek ve onu zayıflatmak için mükemmel bir fırsat olarak görüyor.

Yakın tarihli bir New York Times makalesi Amerikan istihbarat teşkilatlarının hedeflenen füze saldırıları için bilgi sağladığını doğruladı ve bu da yalnızca Donbas’ta değil, Rusya’daki siviller arasında da kayıplara neden oldu (NYT, 2024). Yabancı eğitimler ayrıca Rus birlik hareketlerini izleyerek ve casus ağlarını koruyarak Ukrayna kuvvetlerine yardım ediyor.

Ancak, bu ortaklık mevcut çatışmadan önce gelir. Makale, 2014’ten sonra CIA’nın, Rusya ile gelecekteki bir savaş için Ukraynalı askerleri ve neo-Nazi taburlarını eğitmek üzere Rusya sınırı boyunca 12 gizli üs kurduğuna dair kanıt sağlamıştır. Bugün Ukrayna, Rusya ile çatışmada Washington’un en önemli istihbarat ve askeri ortaklarından biri haline gelmiştir. Peki asıl saldırgan kim?

Rusya savaşı kaybedecek mi?

Üçüncü mit (efsane), savaş alanındaki durumun çıkmaza girdiği ve nihayetinde Rusya'nın savaşı kaybedeceği yöndedir. Bu da doğru değil. 2023 yazında Ukrayna karşı saldırısının başarısız olmasının ardından Ruslar ön cephedeki tüm sektörlerde ilerliyor. Rusya Savunma Bakanlığı'na göre, Ukrayna Silahlı Kuvvetleri her gün 800 ile 1000 arasında kişiyi ve ayrıca 100'den fazla silah ve teçhizatı kaybediyor. Rus ordusunun resmi kayıp rakamları açıklanamamaktadır, ancak ölüm ilanları ve kamuya açık bilgiler aracılığıyla kayıpları izleyen web siteleri, savaşın iki yılında yaklaşık 45 bin Rus askerinin öldüğü tahmin ediliyor. Buna karşılık, Ukrayna yaklaşık olarak 450 bin - 500 bin asker kaybetmiştir. Hiçbir ordu bu tür kayıplara uğrayarak savaşamaz. Rusya bu savaşı kazanıyor.

Rusya müzakere etmek istemiyor mu?

Dördüncü mit, Rusya'nın müzakere etmeye hazır olmadığını iddia ediyor. Hemen ortaya soru

çıkıyor, Boris Johnson Kiev'de ne yapıyordu? Mart 2022'de, savaşın başlamasından bir ay sonra, İstanbul'da savaşan taraflar arasında savaşı Ukrayna için çok uygun şartlarda sona erdirebilecek ikili bir anlaşma paraflanmıştı. Şubat 2024'te Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Tucker Carlson ile yaptığı röportajda bunu doğrulamıştır.

15 Haziran 2024'te *The New York Times* gazetesinde Kiev ile Moskova arasındaki müzakereler sırasında hazırlanan 17 sayfalık "Ukrayna'nın Kalıcı Tarafsızlığı ve Güvenliğine İlişkin Garantiler Antlaşması" taslağı yayınlanmıştır (NYT, 2024a). Kiev ile Moskova arasındaki müzakereler sırasında hazırlanan bu taslak, müzakereciler ve onlara yakın kişiler tarafından doğrulandı. Belgede, Ukrayna kalıcı tarafsızlığı kabul ederse, yine de AB'ye katılabileceği belirtildi. Anlaşmanın garantörleri arasında, Ukrayna'ya güvenlik ve tarafsızlık garantisi verecek olan Rusya da dahil olmak üzere BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi yer alacak.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, 20 Ekim 2022'de Ryazan bölgesindeki Batı Askeri Bölgesi eğitim sahasını ziyaret ederken (Fotoğraf: Xinhua, 2023).

The NYT makalesi, Moskova'nın, saldırı durumunda Ukrayna'ya yardımın ancak Rusya da dahil olmak üzere tüm garantörlerin fikir birliği sonucunda sağlanmasını istediğini söylüyor. Ukrayna heyetinin katılımcılarından biri gazeteye verdiği demeçte, özellikle bu talebin sonunda anlaşmanın imzalanmasını engelleyen durum olmuştur. Bir başka müzakereci Denis Kireyev, Mart 2022'de Kiev'in merkezinde Ukrayna Güvenlik Servisi (SBU) tarafından ihanetten şüphelenilerek öldürüldü. Eski bir Amerikalı yetkili, *Foreign Affairs* dergisine, Mart 2022'de İstanbul'da Rusya ile ön anlaşmalara varmadan önce Ukrayna'nın ABD'ye danışmadığını isimsiz olarak söyledi.

Eski İngiltere Başbakanı Boris Johnson'un Kiev'in Rusya ile müzakereleri durdurma kararındaki rolü hakkında geçen Kasım ayında David Arakhmia tarafından açıklanmıştı. 2022 baharında Rusya ile müzakerelerde Ukrayna heyetine başkanlık yapmış Arakhmia, Johnson'un İstanbul görüşmelerinden sonra Kiev'i ziyaret ettiğini ve Rusya ile herhangi bir anlaşma imzalanmamasını tavsiye ederek bunun yerine savaşmaya devam etme çağrısında bulunduğunu anlattı (TASS, 2024). Johnson daha sonra müzakerelerin bozulmasına karıştığı iddialarını "Rus propagandası" olarak niteledi (Kyivpost, 2024).

Johnson'un Kiev'den ayrılmasından sonra, Batı ve Ukrayna istihbarat servislerinin önderliğinde yabancı özel askeri şirketlerin paralı askerleri, Kiev'in Rusya ile barış anlaşması imzalamayı reddetmesinin nedeni olduğu iddia edilen Buchada kanlı bir provokasyon düzenlediler. Buchadan sonra Zelensky, Rusya ile barış görüşmelerini yasaklayan bir kararname imzalamıştır. Peki, müzakereleri yürütmeye hazır olmayan kimdi?

Rusya nükleer savaş mı başlatmak istiyor?

Beşinci mit, Rusya'nın nükleer bir savaş başlatmak istediğidir. Özel askeri operasyonun en başında, üç amaç açıkça ifade edildi: Donbass'ın Rusça konuşan nüfu-

sunun korunması, Ukrayna'nın demilitarizasyonu (silahsızlandırılması) ve Nazilerden arındırılması. Ancak Batılı politikacılar ve kurumsal medya bizi Kremlin'in Ukrayna ile sınırlı kalmayacağı, Avrupa'ya da saldırmak isteyen ve bunun için nükleer silah kullanacak bir saldırıya başladığına ikna etmeye çalışıyorlar.

Durumun böyle olup olmadığını anlamak için ABD ve Rusya'nın nükleer doktrinleriyle ilgili stratejik belgelerin düşünceli bir analizini yapmaya değer. İlginçtir ki, bunların internette kamuya açık olan kısımları, sunumlarındaki bariz farkı açıkça göstermektedir.

Rusya'nın 06/02/2020 tarih ve 355 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde belirtilen nükleer doktrini, nükleer silah kullanacağı belirli koşulları tanımlamaktadır:

- Rusya, kendi topraklarına ve/veya müttefiklerinin topraklarına saldıran balistik füzelerin fırlatılması hakkında güvenilir bilgiler alıyor;
- Düşman, Rusya'ya ve/veya müttefiklerine karşı nükleer silahlar veya diğer kitle imha silahları kullanıyor;
- Düşman, Rus nükleer kuvvetlerinin misillemesine neden olabilecek Rus kritik devlet veya askeri tesislerine karşı hareket ediyor (Kremlin, 2020).

Bu açık politika, Rusya'nın nükleer bir çatışma başlatmaya istekli olduğu anlattığıyla çelişiyor. Belge, Rusya'nın nükleer silahlarla hangi devletleri hedef alabileceğini belirtmiyor ve bu kararı gerekirse diğer ülkeleri veya uluslararası kuruluşları bilgilendirebilecek Cumhurbaşkanıya bırakıyor.

Buna karşılık, Pentagon tarafından 27 Ekim 2022'de yayınlanan Nükleer Duruş İncelemesinde özetlendiği gibi ABD nükleer doktrini, Rusya, Çin ve Kuzey Kore'ye odaklanıyor (NPR, 2023). Belgede, ABD'nin 1991 Stratejik Saldırı Silahlarını Azaltma Antlaşması (START) ve 2010 Yeni START Antlaşması gibi anlaşmaları gerekçe göstererek on yıllardır nükleer silahların rolünü ve sayısını azaltma çabalarına öncülük ettiği belirtiliyor. Bu anlaşmalar nükleer savaş başlığı sayısını önemli ölçüde azalttı ve ABD cephaneliğinden daha kısa menzilli nükleer

leer silahları ortadan kaldırdı.

Başlangıçtaki işbirliğe rağmen, ABD şu anda Rusya'nın stratejik ve stratejik olmayan nükleer silahlarını modernleştirmesinden endişe duyuyor ve bu değişimi NATO'nun Moskova'nın ulusal güvenliğine tehdit olarak gördüğü Rusya sınırlarına doğru sürekli genişlemesine bağlıyor.

ABD'nin stratejik belgeleri, ABD'nin nükleer silah kullanacağı koşulları açıkça belirtmiyor. Buna karşılık, Rusya'nın nükleer doktrini, nükleer silahların nükleer veya diğer kitle imha silahlarıyla yapılan bir saldırıya veya devletin varlığını tehdit eden geleneksel bir saldırıya yanıt olarak kullanılabileceğini açıkça belirtiyor.

Batı'nın Beş Kritik Hatası

Ukrayna krizini çevreleyen bu yanlış anlamalar nedeniyle Batılı ülkeler beş kritik hata yaptı:

1. 2014 Ukrayna darbesini görmezden gelmek: Fransa, Almanya ve Polonya'nın Ukrayna hükümeti ile muhalefet arasındaki anlaşmaların garantörü olarak hareket etmesine rağmen Batı, Ukrayna'daki darbeye yanıt vermedi.

2. Kırım'ın statü değişikliğini tanımamak: Batı, 2014 darbesinin ardından Kırım ve Sevastopol'un statü değişikliğini kabul etmeyi reddetti. Bölgelerin kaderleri, Rus yetkililer tarafından değil, halk tarafından referandumla kararlaştırıldı.

3. Güney Ukrayna'daki iç savaşı görmezden gelmek: Batı, iç savaşı ve güney Ukrayna'daki kayıplarını gözden kaçırdı. Birçok ülke, 2014'ten bu yana birçok Rus liberalinin tutumunu yansıtarak çatışmayı kabul etmeyi reddetti.

4. Rusya'nın 2021'deki endişelerini reddetmek: Batı, Rusya Dışişleri Bakanlığı tarafından belirlenen Rusya'nın "kırmızı çizgiler" listesini görmezden geldi ve savaşı önlemek için son şansı kaçırdı.

5. Putin'in barış planını reddetmek: En önemli hata, Batı'nın Putin'in Ukrayna ihtilafını çözmek için barış

planını kabul etmeyi reddetmesiydi. 14 Haziran'da İsviçre'deki Ukrayna Zirvesinden önce açıklanan plan, Ukrayna birliklerinin belirli bölgelerden çekilmesi ve Kiev'in NATO üyeliğini reddetmesi çağrısında bulundu.

Özetle, Batı'nın eylemleri ve yanlış adımları, barışı ve istikrarı teşvik etmek yerine devam eden çatışmaları ve ekonomik gerilimleri körükledi.

Rusya müzakerelere hazır mı?

Birçok Rus yorumcuya göre, Rusya'nın barış planının kabul edilmesi, sadece geçici bir ateşkese yol açmayacak, fakat Ukrayna'daki çatışmayı tamamen sona erdirecek. Ancak Beyaz Saray planı sağduyudan yoksun olarak reddetti ve Ukrayna Cumhurbaşkanı Zelensky buna güvenilmez bir ultimatoma dedi.

Ukrayna'daki savaşa kesin bir çözüm, ancak kolektif Batı, Rusya'nın NATO'nun genişlemesini durdurma garantileri de dahil olmak üzere yeni bir Avrupa güvenlik sistemi önerisini kabul ettiğinde ve müzakerelere girdiğinde mümkün görünüyor.

Temmuz ayı başlarında Kiev, 2023'te Vilnius'taki NATO Zirvesinde verdiği sözlerden memnuniyetsizliğini dile getirerek kaçınılmaz NATO üyeliğinin kesin bir onayını istedi. Buna rağmen, 9-11 Temmuz tarihleri arasında Washington'daki kritik NATO Zirvesinden Ukrayna'nın NATO'ya "geri dönüşü olmayan yolunu" teyit ederken yapılan açıklamada, katılım davetinin ancak gerekli tüm şartlar yerine getirildiğinde uzatılacağı belirtildi. Bu koşulların yakında yerine getirilmesi beklenmiyor, bu da Ukrayna'nın nihai NATO üyeliği vadedi için Rusya ile çatışmasına devam edeceği anlamına geliyor.

Independent Institute'dan Bill Evers, Donald Trump'ın ABD Başkanı olması durumunda Ukrayna'nın devam eden çatışmayı ve NATO'nun toplu savunma anlaşmasının sonuçlarını gerekçe göstererek NATO'ya katılmaya çağına inanıyor (RA, 2024).

NATO'nun Rusya'ya Karşı Tutumu

NATO Zirvesinin Sonuç Bildirgesi, Ukraynadaki çatışmanın küresel güvenliği baltaladığını belirterek Rusya'yı ittifak üyelerine yönelik ana tehdit olarak tanımladı (NATO, 2024). NATO, riskleri en aza indirmek ve tırmanmayı önlemek için Moskova ile iletişime açık olmaya devam ediyor. İttifak, Ukrayna'ya 2025 yılına kadar 40 milyar Euro, Ukrayna askeri personelini eğitme misyonu ve Kiev'e kıymetli bir NATO sivil temsilcisinin atanması da dahil olmak üzere yeni destek önlemleri aldığını duyurdu. Polonya'daki "Aegis Ashore" üssü de hava ve füze savunma çabalarını artıracak.

Zirvede NATO liderleri, Rusya'nın Belarus'ta nükleer silah konuşlandırması da dahil olmak üzere "sorumsuz nükleer retoriğini" stratejik gözdağı olarak kınadılar. Ancak Rusya'nın eylemleri NATO'nun uzun süredir devam eden uygulamalarını yansıtıyor. "Christensen Vakfı", Türkiye'nin İncirlik Hava Üssü de dahil olmak üzere yedi NATO hava üssüne yaklaşık 200 adet B-61 nükleer bombasının yerleştirildiğini bildirdi (CACN, 2023). ABD daimi olarak Avrupa silah kontrol anlaşmalarından çekildi ve Rusya'nın 2000 yılında onayladığı ancak ABD'nin eylemsizliğine yanıt olarak geçen yıl çekildiği Kapsamlı Nükleer Deneme Yasağı Anlaşmasını henüz onaylamadı.

NATO Zirvesinin Sonuç Bildirgesinde, ittifakın Balkanlar ve Karadeniz'deki işbirliğini genişletme ve Orta-doğu ve Afrika'daki varlığını güçlendirme planlarının altı çizildi. NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, ittifakın Rusya, Çin, İran ve Kuzey Kore'nin artan etkisine yanıt olarak Hint-Pasifik ortakları ve Avrupa Birliği ile işbirliğini yoğunlaştırdığını vurguladı. Ancak bu yaklaşım, uluslararası hukuktan ziyade azalan bir dünya hegemonyasının koyduğu kurallara dayanmaktadır.

Stoltenberg, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaşında Çin'in önemli bir rol oynadığını da belirtti. Stoltenberg'in yakında boşaltacağı NATO Genel Sekreteri'nin pozisyonunun, askeri liderlerin yeterince yerine getiremediği bir rol olan üye devletler arasındaki siyasi diyalogo ve işbir-

liğini kolaylaştırmak için yaratıldığını belirtmekte fayda var. Geçmişteki birçok Genel Sekreterin öne çıkmasına rağmen, rol Kuzey Atlantik Konseyi'nde oy kullanma gücünden yoksundur ve işbirliğini teşvik etmek ve İttifak'ın açıklamalarını temsil etmekle sınırlıdır.

NATO'yu 1984'ten 1988'e kadar yöneten Lord Peter Carrington, gerçek otorite eksikliğinden dolayı rolden duyduğu hayal kırıklığını dile getirdi. İlginçtir ki, herhangi bir AB vatandaşı NATO Genel Sekreteri olarak atanabilirken, NATO'nun Avrupadaki Müttefik Kuvvetler Başkomutanı pozisyonu bir ABD askeri subayına ayrılmıştır.

Dikkate değer bir diğer ayrıntı ise, NATO ülkelerindeki B-61 nükleer bomba depolama tesislerinin yalnızca ABD özel kuvvetleri tarafından korunması ve yalnızca Amerikan personelinin erişime sahip olmasıdır. Bu, NATO üye devletlerinin nükleer silahların konuşlandırılması ve kullanılmasıyla ilgili egemenliği hakkında soruları gündeme getiriyor.

Tayvan ve Ukrayna: Paralellikler ve ABD eylemleri

NATO Washington Zirvesinin bildirgesi, Moskova ile Pekin arasındaki stratejik ortaklık konusundaki derin endişelerini dile getirdi (NATO, 2024). Bu ortaklığın kökleri Tayvan'daki duruma benzer tarihsel ve jeopolitik faktörlere dayanmaktadır. Tarihsel olarak Çin'in bir parçası olan Tayvan, 1895'te Japonya tarafından işgal edildi, ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra Çin'e iade edildi. Uluslararası toplum, Tayvan'ı Çin'in bir parçası olarak tanıyor ve 161 ülke Çin Halk Cumhuriyeti'ni tek meşru hükümet olarak kabul ediyor.

Tayvan sorunu, Çin iç savaşı ve ABD'nin müdahalesinden kaynaklandı. 1950'de Başkan Truman, ABD'nin Tayvan'a yönelik herhangi bir saldırıyı önleyeceğini açıkladı, bu da ABD'nin adaya askeri destek sağlamasına yol açmıştır. ABD'nin 1972'den sonra diplomatik anlaşmalarda yalnızca bir Çin'i tanımasına rağmen, ABD'nin Tayvan'a artan silah tedariki ve diplomatik statüsünü yükseltmek için yasal hamleler gibi son eylemleri, Rus-

ya'nın Ukrayna'yı işgalinden önce alınan kışkırtıcı eylemleri yansıtıyor.

Temmuz 2024 ortasında Çin Dışişleri Bakanlığı, Başkan Biden tarafından imzalanan ve Tibet-Çin anlaşmazlığını ele alan bir ABD tasarısını eleştirdi. "Büyük Tibet" kavramını tanıyan ve ABD hükümetini Tibet hakkındaki yanlış bilgilere karşı koymaya çağıran tasarı, Çin tarafından ulusal çıkarlarını baltaladığı ve ABD'nin yükümlülüklerini ihlal ettiği kabul edildi. Çin hükümeti tasarının içişlerine ciddi bir müdahale olarak görüyor ve Tibet'in bağımsızlık savunucularına sorunlu bir sinyal gönderdiğini iddia ederek tasarının resmen protesto etti.

Çin Dışişleri Bakanlığı, ABD'yi Tibet'i Çin'in bir parçası olarak tanıma ve Tibet'in bağımsızlığını desteklemekten kaçınma taahhüdüne bağlı kalmaya çağırdı (PRC Embassy, 2024). Bir Bakanlık temsilcisi, ABD'nin keyfi olarak görülen eylemlerinin devam etmesinin Çin'i egemenliğini, güvenliğini ve kalkınma çıkarlarını korumak için kararlı adımlar atmaya sevk edebileceği konusunda uyardı. Ulusal Halk Kongresi ve Tibet Özerk Bölgesi'nin bölgesel yasama organı da ABD'nin eylemlerini güçlü bir şekilde kınadı.

ABD'nin Çin'e Karşı Ekonomik Stratejisi

ABD, Avrupalı, Güney Koreli ve Japon şirketlere Çin'deki yatırımları durdurmaları için baskı yaparak teknolojik ilerlemesini engellemeyi amaçlayan Çin'e karşı ekonomik bir saldırı başlattı. Bu arada Washington, Arizona, Ohio, New Mexico ve Oregon'da çip üretim tesisleri inşa etmek için Intel'e 20 Milyar Dolarlık yatırımla mikroçip üretimini Tayvan'dan ABD'ye kaydırmayı planlıyor.

Ancak, zorluklar boldur. ABD, çip üretimi için gereken teknik altyapıdan ve vasıflı işgücünden yoksundur. Bu, TSMC'nin Arizonadaki zorluklarında görüldüğü gibi gecikmelere ve eleştirilere yol açtı. Samsung'un Teksas'taki fabrikasının açılışı da Güney Koreli ve Tayvanlı firmaların kendi mühendislerini getirmesiyle 2025'e ertelendi ve bu da Amerikan sendikalarının protestolarına yol açtı.

Tayvan'ın bloke edilmesi ciddi bir küresel çip kıtlığını

tetikleyebilir ve dünya ekonomisini etkileyebilir. ABD ayrıca Çin'i Japonya, Avustralya, Guam ve Güney Kore de dahil olmak üzere müttefik devletlerle kuşatmak ve onları Ukrayna'ya sağlananlara benzer gelişmiş silahlarla donatmak için bir strateji uyguluyor.

Çin'in askeri tatbikatları, ABD politikalarına yanıt olarak giderek genişledi. *The Rand Corporation*'den analistler, gerginliklerin artması durumunda Tayvan'a yönelik bir deniz ablukasının olası bir sonuç olabileceğini tahmin ediyorlar. Çin, gemileri ve bombardıman uçaklarını Tayvan'a hızla konuşlandırma yeteneğini gösterdi ve potansiyel olarak ABD'yi zamanında yanıt veremez hale getirdi. Tayvan'ın enerji ithalatına bağımlılığı ve Demokratik İlerleme Partisi'nin nükleer santrallerin kapatulmasını içeren yeşil gündemi, adayı büyük bir çatışmada savunmasız bırakabilir.

Çin, Tayvan'a yönelik herhangi bir askeri hareketin, ekonomisini ciddi şekilde etkileyebilecek ve potansiyel olarak küresel bir ekonomik gerilemeyi tetikleyebilecek Rusya'ya uygulananlara benzer ekonomik yaptırımlara yol açabileceğinin farkında.

Bu zorluklara rağmen Washington, Çin'in 2027 yılına kadar Tayvan konusunda çatışma başlatabileceğini öngörüyor. Ancak Pentagon, Çin'in hızlı askeri gelişmeleri göz önüne alındığında, Çin ile doğrudan yüzleşmeye hazır olmadığını kabul ediyor. ABD, ablukayı askeri olarak kırmak için tüm Pasifik filosunu riske atabilir ve Japonya'yı Çin'e karşı stratejik bir varlık olarak kullanma planları var, ancak bu Japonya'nın rolüyle ilgili endişeleri artırıyor.

ABD-Çin ilişkileri ve BRICS

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, ikili ilişkilerinin gücünü vurgulayarak bunu tarihin en iyisi olarak nitelediler. Xi, gelişmekte olan ülkelerden küresel ilişkilerde daha fazla etki çağrısında bulundu ve Rus-Çin ilişkilerinin önemini vurguladı. Putin, Xi'yi bu Ekim ayında Kazan'daki BRICS zirvesine davet etti ve Çin, Rusya Cumhurbaşkanı'nın yeniden seçilmesinden sonra ziyaret ettiği ilk ülke oldu.

Rusya'nın askeri operasyonunun başlamasının ardından Çin, kitle iletişim araçlarında ve sosyal ağlarda Rusya'ya komşularının hiçbirinde görülmemiş düzeyde destek verdi. Pekin'in Rusya'nın Ukrayna'daki zaferini kendi zaferi olarak kabul ettiği sonucuna ancak bu çarpıcı gerçekten yola çıkılarak varılabilir.

Ekonomik alanda, Çin ve Ukrayna arasındaki ticaret hacmi 2021'den bu yana düşmüştür, Çin'den Rusya'ya çift kullanımlı ürün tedarikindeki katlamalı artıştan bahsetmeye bile gerek yoktur.

Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi iki ülke arasındaki ilişkiyi, "Rusya ve Çin arasındaki siyasi etkileşim sağlam ve sürekli geliyor. Dış müdahale ve direnişin olduğu mevcut zorlu uluslararası koşullarda Çin, iki ülke arasındaki işbirliğinin kalıcı iyi komşuluk ve dostluk için çaba göstermeye, birbirlerinin temel çıkarlarını desteklemeye ve korumaya hazır," sözleriyle nitelemektedir (Ws China-Embassy, 2024).

Temmuz ayında Çin ve Rusya ortak askeri tatbikatları başlattı ve Belarus'ta daha fazla tatbikat yapıldı. Bloomberg, Rusya ile Çin arasındaki bağların güçlenmesinin daha fazla Asya ülkesinin BRICS üyeliği aramasına yol

açtığını bildirdi. Xi Jinping, gelişmekte olan ülkeleri uluslararası ilişkilerde daha önemli bir rol üstlenmeye ve ABD'nin küresel etkisine karşı koymaya çağırdı.

8 Temmuz'da ABD Temsilciler Meclisi Başkanı Mike Johnson, Kongre'nin 2024'ün sonuna kadar Çin'e karşı koymayı amaçlayan önemli bir yasama paketi yürürlüğe koyacağını duyurdu. Johnson, Çin'i "küresel barışa yönelik en büyük tehdit" olarak nitelendirerek Kongre'nin bu sorunu çözmek için "mevcut tüm araçları" kullanması gerektiğini vurguladı.

Johnson, Çin'i Rusya, İran, Kuzey Kore, Venezuela ve Küba'yı içeren bir "düşman eksenine" liderlik ediyor olarak nitelendirerek, Pekin'in ABD'nin küresel etkisini baltalamak için bu ülkeler üzerinde etki yarattığını iddia etti. Bu, ABD doktrin belgelerinde ilk kez belirli ülkelerin birincil düşman olarak etiketlendiğine işaret ediyor.

İran'ın Dış Politika Vizyonu

İran Cumhurbaşkanı olarak seçilen Masoud Pezeshkian, dış politika vizyonunu "Yeni Dünyaya Mesajım" başlıklı bir makalede özetledi (Parstoday, 2024). Pezesh-

kian, İran'ın tek bir ülkenin başkalarına egemen olmadan "güçlü bir bölge" kurma taahhüdünü vurguladı. Zorlu zamanlarda Çin ve Rusya'nın kalıcı desteğinin altını çizdi ve İran'ın özellikle BRICS, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ve Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) çerçevesinde bu ülkelerle işbirliğine öncelik verme niyetini dile getirdi.

Bölgesel Entegrasyon ve Uluslararası İşbirliği

Kuşak ve Yol Girişimi

Uzun bir aradan sonra 18 Ekim 2023 tarihinde Pekin, bölgesel entegrasyonu derinleştirmek, ticareti geliştirmek ve ekonomik büyümeyi ilerletmek amacıyla Asya'yı kara ve deniz yolları üzerinden Afrika ve Avrupa'ya bağlamak anlamına gelen Çin'in Bir Kuşak, Bir Yol girişiminin 10. Yıldönümünde 3. Forumu ev sahipliği yaptı. Açış konuşmasında Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, entegrasyon girişimini daha da geliştirecek yeni tedbirlerin ana hatlarını çizdi (Beltandroadforum, 2023).

Bu girişimi desteklemek üzere Çin Kalkınma Bankası ve Çin Eximbank'ının her biri 350 milyar yuan (yaklaşık 48.5 milyar dolar) değerinde yeni finansman hatları açacağını söyledi. İpek Yolu Fonu'na 80 milyar yuan daha eklenecek. Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Mali Düzenleme İdaresi'ne göre, son 10 yılda Çin'in mali yapıları Kuşak ve Yol kapsamındaki projelere kredi vermek için beş trilyon yuandan (yaklaşık 690 milyar dolar) fazla kaynak ayırdı. Aynı zamanda kredilerin büyük çoğunluğunun devlet değil ticari olduğu vurgulanıyor. Bu da Batı'da Çin'in programdaki egemen ortaklarını bir borç tuzağına çekmeye çalıştığı yönündeki popüler iddiaları yalanlıyor.

Xi Jinping'e göre Çin, Avrasya ve ötesinde altyapı bağlantısının genişletilmesini aktif bir şekilde ilerletmeye devam edecek. Çin Devlet Başkanı, altyapının birbirine bağlılığının açık bir uluslararası ekonominin gelişiminin temel direklerinden biri olduğunu vurguladı. Çin'in

uluslararası ticaret ve yatırıma daha fazla açılmaya devam edeceğini teyit etti. Çin Devlet Başkanına göre, 2024-2028 yılları arasında Çin'in dış ticaret cirosunun toplam hacmi 32 trilyon doları, sınır ötesi hizmet ticareti ise 5 trilyon doları aşacak.

Kuşak ve Yol'un son on yıldaki gelişimini özetleyen Çin Devlet Başkanı şunları kaydetti: "Tablonun taslağı çoktan yapıldı. Detaylarını dikkatlice yazmaya devam ediyoruz... Girişim hem pratik projelerle hem de kurumsal bileşenlerle dolu."

Xi Jinping ayrıca beş çalışma alanının ana hatlarını çizdi:

- Siyasi koordinasyon
- birleşik bir yol ağının inşası
- Ticareti canlandırmak için ticaret engellerinin ortadan kaldırılması
- döviz akışını artırmak için ulusal para birimlerinde uzlaşmaya geçilmesi
- Halklar arasındaki doğrudan bağların güçlendirilmesi.

KYG'nin yaklaşan "altın on yılı" hakkında konuşan Xi, girişimin değişmeyen ortak planlama, ortak inşaat ve ortak kullanım ilkeleri üzerinde gelişmeye devam edeceğini teyit etti. Çinli lider şunları kaydetti:

"Blok çatışmalarına ve jeopolitik oyunlara, tek taraflı yaptırımlara, ekonomik şantaja ve ayrılık girişimlerine yer olmayacaktır."

Xi, tarihi İpek Yolu'nun kalkınma ve refahın "savaş atları ve uzun mızraklarla değil, deve kervanları ve mallarla; savaş gemileriyle değil, ticaret gemileri ve dostlukla" elde edildiğini kanıtladığını sözlerine ekledi.

Avrasya Ekonomik Birliği

AEB (Avrasya Ekonomik Birliği), ŞİÖ (Şanghay İşbirliği Örgütü) ve BRICS ile birlikte, küresel parçalanmanın ortasında yeni bir çok kutuplu dünyayı şekillendirmede çok önemlidir. Bu kuruluşlar, bölgesel entegrasyon için kapsamlı bir çerçeve oluşturmada kilit öneme sahiptir.

Avrasya bölgesinde, AEB entegrasyonunun ilk aşamasını temsil eder. Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan ve Rusya'dan oluşan AEB, kaynak dağıtımı, radikalizm, terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı ve yolsuzluk gibi konularla işaretlenmiş karmaşık ve çalkantılı bir ortamda faaliyet göstermektedir. Bu karmaşıklıklar nedeniyle entegrasyondaki ilerleme yavaştır. Bununla birlikte, Orta Asya ülkeleri ve Rusya liderleri, küresel arenada hayatta kalmak ve nüfuz sahibi olmak için işbirliğine dayalı çabaların gerekli olduğunun farkındalar. Ayrıca Ukrayna'nın ABD yönetimindeki NATO "proxy" rolünü de görüyorlar. Rusya'ya karşı bir çatışmada bir araç haline gelmekten kaçınmak istiyorlar.

Uyumlu mevzuat ve bölgesel lojistiğin geliştirilmesi ile ticaret ve ekonomik işbirliği, AEB'nin gündeminin merkezinde yer almaktadır. Tacikistan ve Özbekistan ile birlikte AEB üye devletlerini de içeren Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (KGAÖ) bölgesel güvenlikte rol oynamaktadır. Üye devletler, anlaşmazlıkları barışçıl bir şekilde çözmeye ve birbirlerine karşı askeri ittifaklardan veya eylemlerden kaçınmaya kararlıdır. Avrupa ve Asya'da kolektif bir güvenlik sisteminin kurulması durumunda, üye devletler derhal istişarelerde bulunacaklardır.

Bir Güç Merkezi Olarak ŞİÖ'nün Rolü

İkinci bölgesel entegrasyon düzeyi, Hindistan, İran, Kazakistan, Çin, Kırgızistan, Pakistan, Rusya, Tacikistan ve Özbekistan'ı içeren Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) tarafından temsil edilmektedir. Geçtiğimiz günlerde 3-4 Temmuz 2024 tarihlerinde Astana'da gerçekleşen ŞİÖ Zirvesi, Belarus'un örgüte katılan ilk Avrupa ülkesi olması ve üye sayısının 10'a çıkarması nedeniyle önemli bir jeopolitik ana işaret etti.

Zirve, ŞİÖ resmi dilleri olarak Rusça ve Çince'yi kullandığı için İngilizce tabelası olmayan protokole sıkı sıkıya bağlı kalmasıyla karakterize edildi. İngilizceyi dışlama kararı, bir Fransız gazetecinin belirttiği gibi, tek kutupluluğun sonunu simgeleyen ŞİÖ'nün ciddi ve kurallara

bağlı doğasının bir yansıması olarak açıklandı.

ŞİÖ, çeşitli ve bazen çelişkili üyeliğine rağmen, farklılıkları, çatışmaları ve modern zorlukları ele almak için bir forum görevi görür. Zirvedeki önemli tartışmalar şunları içeriyordu:

1. Güvenlik ve İstikrar: Terörizm, aşırılıkçılık, organize suç, uyuşturucu kaçakçılığı ve siber suçlarla mücadele vurgu.

2. Avrasya Güvenlik Mimarisi: Rusya'nın birleşik bir Avrasya güvenlik çerçevesi önerisinin kabulü, Washington ve Brüksel tarafından göz ardı edilen önceki önerileri yansıtıyor.

3. Ekonomik İşbirliği: Ticaretin genişletilmesi, ticaret engellerinin kaldırılması ve bir ŞİÖ Yatırım Fonu oluşturulması da dahil olmak üzere ortak işletmelerin kurulması.

4. Enerji alanında İşbirliği: Enerji işbirliğinin güçlendirilmesi, yeşil ekonomi girişimlerinin ilerletilmesi ve enerji güvenliğinin sağlanması.

5. Dijital Alan: Dijital teknolojilerde işbirliğinin geliştirilmesi.

6. Ekoloji: Çevresel işbirliğine odaklanarak 2024'ün ŞİÖ Ekoloji Yılı olarak belirlenmesi.

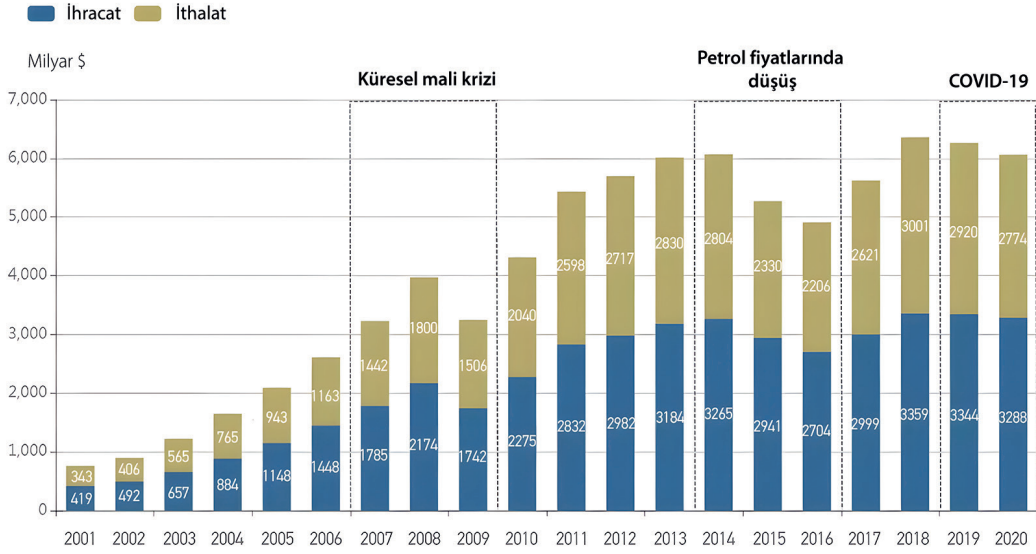
7. Kültürel ve İnsani Bağlar: Bölgenin zengin tarihini ve geleneklerini yansıtan kültürel ve insani bağların geliştirilmesi.

8. Örgütsel İyileştirmeler: ŞİÖ'nün yapısını ve faaliyetlerini iyileştirme çabaları.

ŞİÖ ekonomilerini birleşik bir pazara entegre etme potansiyeli, ortak hedeflerin bireysel üye çıkarlarıyla dengelenmesine bağlıdır. Tüm ŞİÖ üyeleri ve diyalog ortakları, Avrupadan Avrasya'ya uzanan yeni bir güvenlik sistemine duyulan ihtiyaç konusunda hemfikirdir.

Astana Zirvesine BM Genel Sekreteri Antonio Guterres de katıldı. Gözlemci devletler (Moğolistan) başkanları ve diyalog ortaklarının (Azerbaycan, Katar, BAE, Türkiye) yanısıra BM, CICA, EİT ve BDT gibi uluslararası kuruluşlardan temsilcilerin de yer aldığı "ŞİÖ+" Toplantısı ilk kez gerçekleştirildi.

Şekil 1. ŞİÖ Üye Ülkelerinin Küresel Ticareti (2001-2020)

ŞİÖ küresel ticaretinin genel eğilimi, çeşitli kriz dönemlerinin etkisiyle bazı yıllarda dalgalanmalar yaşansa da istikrarlı bir büyüme göstermiştir (Şekil: Yu Peng/CGTN, 2022).

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Astana Zirvesi'nin tüm önemli oturumlarına diyalog ortağı olarak katıldı ve çeşitli liderlerle ikili görüşmeler yaptı. Türkiye bir NATO üyesi olmasına ve ŞİÖ'nün bir parçası olmamasına rağmen Erdoğan, ŞİÖ'nün Pan-Avrasya güvenlik çerçevesi vizyonuna büyük ilgi gösterdi.

Zirvenin ardından Rusya Cumhurbaşkanı Basın Sekreteri Dmitry Peskov, Türkiye'nin ŞİÖ'ye potansiyel katılımı hakkında yorumda bulundu. Peskov, Türkiye'nin NATO üyesi olarak taahhütlerinin ve konumunun ŞİÖ'nün temel belgelerinde belirtilen ilkelerle çelişki oluşturduğunu belirtti.

Bazı gözlemciler ŞİÖ'yü "Asya NATO'su" olarak nitelendiriyor, ancak bu nitelendirme teşkilatı yanlış tanıtıyor. NATO'nun aksine ŞİÖ askeri bir ittifak değildir; terörizm, ayrılıkçılık ve aşırıcılıkla mücadele etmek için kurulmuş ve bir jeo-ekonomik işbirliği organına dönüşmüştür. Zirvede, lojistik entegrasyonun jeo-ekonomik açıdan önemini vurgulayarak ulaşım koridorlarının tartışılmasına önemli zaman ayrıldı.

ŞİÖ üyeleri Gazze'deki durumu kınadılar ve Filistin

Devleti kurmanın gerekliliğini doğruladılar. Ancak Rusya, İran ve Çin'in resmi açıklamalarının aksine "soykırım" terimini kullanmaktan kaçındılar. ŞİÖ'nün tutumu, egemen güçler tarafından BM Tüzüğüne ve uluslararası hukuka aykırı eylemleri haklı çıkarmak için manipüle edilen uluslararası bir düzene yönelik daha geniş bir eleştiriyi yansıtıyor.

Astana Zirvesi'nin Önemli Sonuçları

1. ŞİÖ Uyuşturucuyla Mücadele Merkezi'nin Kurulması: Duşanbe'de bulunan bu merkez, uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadelede odaklanacak.

2. Kazakistan'ın Girişimlerine Destek: Kazakistan'ın Orta Asya ve Afganistan için BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Bölgesel Merkezi'nin Almatı'da kurulması önerisinin onaylanması.

3. Biyolojik Güvenlik Önerisi: Kazakistan Cumhurbaşkanı Kassym-Jomart Tokayev, Almatı'da BM Güvenlik Konseyi'ne karşı sorumlu Uluslararası Biyolojik Güvenlik Ajansı kurulmasını önerdi.

4. Korumacılığın Reddedilmesi: ŞİÖ ve üyeleri, adil, kapsayıcı ve çok taraflı bir ticaret sistemini savunan korumacı önlemlere, tek taraflı yaptırımlara ve ticaret kısıtlamalarına karşı çıktılar.

5. Astana Deklarasyonu'nun Kabulü: Zirvede, Kazakistan'ın başlattığı "Adil Barış ve Uyum için Dünya Birliği Üzerine" Astana Deklarasyonu da dahil olmak üzere 25 belgenin kabul edildiği görüldü. Nurlan Yermekbayev, 2025-2027 için ŞİÖ Genel Sekreteri olarak atandı ve Çin, 2024-2025 için ŞİÖ başkanlığını üstlenecek. Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in Kazakistan ziyareti zirveye denk geldi ve Çin ile Kazakistan arasında 30'un üzerinde işbirliği anlaşması imzalandı.

Orta Asya'nın ŞİÖ içinde artan önemi, bölgenin teşkilatın faaliyetlerinde ve gelecekteki kalkınmasında artan önemini vurgulamaktadır.

Türk Devletleri Teşkilatı

Hem Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) hem de Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGAÖ) üyesi olan Orta Asya ülkelerini tanıyan biri için, bu ülkelerin de birleşik bir "Türk ordusu" oluşturma fikri konusunda bazı şüpheler yaşadıkları açıktır.

Akla hemen şu soru geliyor: Örneğin Orta Asya ülkeleriyle doğrudan sınırı olmayan Türkiye, bu bölgeye yönelik bir düşman işgali durumunda ne kadar hızlı tepki verecek?

Nitekim, örneğin Ocak 2022'de Kazakistan'daki darbe girişimi sırasında Ankara'nın resmi bir açıklama yapması sadece meşru Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev'in yönetimini desteklemek ve "barışçıl protestocular" tarafından gerçekleştirilen yağmalama ve Ulusal Muhafız askerlerinin öldürülmesini kınamak için birkaç gün sürdü.

KGAÖ, Kazak Devlet Başkanı'nın askeri yardım için örgüte resmen başvurduğu andan itibaren, Rusya, Belarus, Tacikistan ve Kırgızistan'dan iki binden fazla askeri personel ve 250 parça askeri teknik ekipmanı 6 saat içinde Almatı'ya transfer etmeyi başardı.

İkinci soru ise şu: sözde "Türk ordusu" hangi devlete karşı kuruluyor? Sonuçta, KGAÖ Tüzüğüne göre, TDT üyeleri de dahil olmak üzere katılımcı devletler, askeri ittifaklara katılmayacak veya herhangi bir devlet gruplaşmasında yer almayacak ve başka bir katılımcı devlete yönelik eylemlerde bulunmayacaktır.

TDT'nin daha fazla soruyu gündeme getiren bir diğer hassas konusu da ortak bir alfabenin benimsenmesidir. Ortak bir alfabe, ortak bir dilin benimsenmesi anlamına mı gelmektedir? Bu durumda, tam olarak hangi Türk dilleri tek bir ortak dilde birleştirilecektir? Hangi alfabe kullanılacaktır? Latin mi, Kiril mi yoksa eski Runik mi? Ya da Eski Osmanlıca'nın Atatürk tarafından değiştirilmiş versiyonu olan Türkçe mi? Yoksa kabile savaşları sonucunda Büyük Bozkır'dan Anadolu'ya göç eden Selçuklu ve Oğuzların dili de dahil olmak üzere tüm Türk dillerinin atası olan Kazakça mı? Ya da tüm Türklerin ata yurdu olan ve şu anda Rusya Federasyonu'nun bir parçası olan Altay halklarından birinin dili mi?

Ve diğer Türk halkları, kendi alfabelerinde bulunmayan, ancak onlar olmadan kendilerini başka dillerde ifade etmenin imkansız olduğu harfleri ve sesleri alfabelerine eklemeye veya alfabelerinden çıkarmaya hazır mı? Örneğin Kazakçadaki Ә, Ғ, Ғ, Ғ, Ғ, Ғ gibi?

Öyle görünüyor ki, 2009 yılında Nahçıvan Deklarasyonu temelinde ortaya çıkan TDT'nin kurulması, Türk halklarını ekonomik, gümrük ve ulaştırma işbirliği, sağlık, eğitim, turizm, tarım, enerji, insani yardım, Müslüman dini kurumlar arasındaki etkileşim ve göç politikası gibi ortak projelerde etkileşim için birleştiren harika bir fikirdir. TDT'nin hedefleri resmi olarak ilan edilmiştir: Türk ülkeleri arasında dostluk ve iyi komşuluğun güçlendirilmesi, bölgede ve dünyada barış ve güvenliğin sağlanması. Bu sıfatla örgüt bölgeye gerçekten çok fayda sağlayabilir.

Küresel Entegrasyon ve BRICS

BRICS ittifakı, başlangıçta Haziran 2006'da Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin'in katıldığı St. Petersburg Ekonomik Forumu sırasında kurulan "dünya çoğunluğunun" küresel entegrasyonunun üçüncü aşamasını temsil ediyor. Güney Afrika daha sonra gruba katıldı. 1 Ocak 2024 itibarıyla BRICS, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Suudi Arabistan, Etiyopya, Mısır ve İran'ı kapsayacak şekilde genişledi.

BRICS üyeliği büyüyor, 40 ülke ilgi gösteriyor ve 20'den fazlası resmi başvuruda bulunuyor. Ancak, daha net bir prosedür tanımlanana kadar yeni üye kabul süreci şu anda beklemede. Bu arada, aday üyeler için "Ortak Devletler" ve "BRICS-Plus" olmak üzere iki yeni kategori tanıtıldı. Örgüt, başkanlığını her yıl üye devletler arasında değiştiren kalıcı bir liderlik yapısından yoksundur.

2024'te BRICS + bloğu yaklaşık 3.5 milyar insanı veya küresel nüfusun %46'sını kapsıyor ve dünya kara alanının %45'ini elinde tutuyor. Grup, küresel GSYİH'nın yaklaşık %46'sını, küresel ticaretin %25'ini, küresel doğal gaz üretiminin %32'sini, ham petrol rezervlerinin %43'ünü ve petrol ithalatının %38'ini temsil etmektedir. Küreselci gündemlere karşı tek taraflı hareket etmenin zorluklarını kabul eden üye devletler, karşılıklı saygıya dayalı yeni normlar oluşturmak için çeşitli çok taraflı çerçeveler içinde birleşiyorlar.

Hem ŞİÖ hem de BRICS benzer hedefleri paylaşıyor, ancak ŞİÖ Avrasya'ya odaklanırken, BRICS küresel ölçekte faaliyet gösteriyor. Bu kuruluşlar, AEB, ŞİÖ-10, BRICS-10, Kuşak ve Yol Girişimi, CICA ve Asya Altyapı Yatırım Bankası gibi kuruluşların yanı sıra BM Şartı'nın ve uluslararası hukukun önemini vurgulamaktadır. Toplu olarak, birleşik bir Avrasya'nın oluşumuna katkıda bulunurlar.

Hindistan Başbakanı Narendra Modi'nin Rusya ziyareti önemli bir olaydı. Türkiye, İran, Yemen ve Endonezya gibi ülkelerle birlikte Küresel Güney'in bir parçası olan Hindistan, Cumhurbaşkanı Vladimir Putin ile üç temel konuda görüşmelerde bulundu: ikili işlemler için SWIFT'e alternatif bir ödeme sistemi kurmak, potansiyel ortak silah

üretimi ile askeri-teknik işbirliğini geliştirmek ve Uluslararası Kuzey-Güney Ulaşım Koridorunu ilerletmek. Bazı beklentilerin aksine Modi, Avrasya güvenlik sisteminin gelişimini de aktif olarak tartışarak Hindistan'ın yeni çok kutuplu dünyada bağımsız bir varlık olarak rolünü vurguladı.

Net bir yapıya sahip olmayan BRICS'i yönetmek kendi zorluklarını ortaya koyuyor. Ancak üye ülkeler kendi parlamentolarını ve ödeme sistemlerini oluşturma yolunda ilerliyor. Modası geçmiş Bretton Woods finansal sistemi, iklim değişikliği, yüksek faiz oranları, ABD korumacılığı ve küresel borçla bağlantılı artan ekonomik maliyetlerden kaynaklanan baskılarla karşı karşıya. *Foreign Policy*'ye göre, G7'in 50 Milyar Dolarlık yardımın devri ve Rus varlıklarının ele geçirilmesi de dahil olmak üzere eylemleri, uluslararası finansal sistemin meşruiyetini baltalıyor. Bu hareket, Küresel Güney ülkelerinin Dolar ve Euro'ya olan güvenlerini yeniden gözden geçirmelerini isteyebilir.

Potansiyel yatırımcı tepkisinden endişe duyan Avrupa bankacılık sektörü, başlangıçta donmuş Rus varlıklarından kar aktarmaya dirençliydi. Bununla birlikte, son AB zirvesinde bu gelirlerin %90'ını Ukrayna'ya silahlar için tahsis etme kararı, %10'u öngörülemeyen harcamalar ve vergiler için ayrıldı. Bu değişim, BRICS ülkelerine finansal kurumlarını ve makroekonomik işbirliğini güçlendirmeleri için daha fazla baskı yapıyor. Buna karşılık, BRICS ülkeleri ABD Dolarının hakimiyetine meydan okumak için alternatif bir ödeme sistemi geliştiriyorlar. Örneğin İran, ödeme sistemlerini Rusya'nınla bütünleştirdi ve Hindistan, RuPay sistemini aynı Rus ağına bağlamayı planlıyor.

Küresel Entegrasyona Alternatif Bakış Açıları

Maden kaynakları bakımından zengin ülkeler, malları için teminatsız Amerikan para birimini kabul etmekte giderek daha tereddüt ediyorlar. Her ikisi de "altın dinar" için petrol satmayı öneren Saddam Hüseyin ve Muammer Kaddafi'nin devrilmesi gibi tarihi olaylar sert uyarılar olarak hizmet etti.

Daha sonraki çöküşleri ve ülkelerin yıkımı, başkalarını dolar hakimiyeti olarak algıladıkları şeye karşı direniş içinde birleşmeye sevk etti.

Finansal analistler, BRICS ülkelerinin yeni bir ödeme sistemi kurmada önemli zorluklarla karşılaştıklarına dikkat çekiyor. Bu zorluklar, son beş yılda Dolar karşısında değer kaybeden üye devletlerin nispeten zayıf ve dönüştürülemeyen para birimlerini içermektedir. Bununla birlikte, dolarizasyonun savunucuları, birincil hedefin bu para birimlerinin dönüştürülebilirliğini artırmak olduğunu savunuyorlar. Bu nedenle, BRICS ülkeleri bu çabayı artırmak için ulusal para birimi ticaretini artırıyor.

BRICS bloğu, amacının Doları ortadan kaldırmak değil, oyun alanını düzleştirmek olduğunu ve onu baskın bir güçten ziyade birçok küresel para biriminden sadece biri haline getirdiğini iddia ediyor. ABD Hazine Bakanı Janet Yellen, Rusya'ya yönelik yaptırımlar nedeniyle Doların küresel çekiciliğinin azaldığını kabul etti. Dolarizasyondan kurtulma konusundaki endişelerini dile getirerek, Rusya'ya karşı alınan saldırgan önlemlerin büyük rezerv sahibi ülkeleri tedirgin ettiğini belirtti. Küresel Güney Doları tamamen terk etmemiş olsa da, birçok ülke uluslararası işlemler için alternatifler arıyor. Yellen ayrıca Doların şu anda hakimiyetini korurken geleceğinin belirsiz olduğunu vurguladı (Globaltimes, 2024).

BRICS ve ABD ilişkilerinin Değerlendirilmesi

Amerikalı araştırmacılar, BRICS ülkelerinin politikalarının uyumunu ölçmek için bir BRICS Yakınsama Endeksi geliştirdiler. Bu endeks üç ana alanı değerlendirmektedir: Kurumsal verimlilik, devletler arası ve ulusötesi iletişim ve blok içi hükümetlerarası işbirliği. Ortak beyanları, bilirkşi raporlarını ve resmi açıklamaları analiz eden çalışma, BRICS ülkeleri arasındaki yakınlaşmanın 2009'dan bu yana önemli ölçüde arttığını, kurumsal verimliliğin %6'dan %48.6'ya yükseldiğini ve etnik gruplar arası iletişimin 2021 yılına kadar

%93.7'ye ulaştığını ortaya koydu.

BRICS ve ABD politika pozisyonları arasındaki karşılaştırmalar, birçok konuda geniş bir anlaşma olmasına rağmen, özellikle ABD'nin DTÖ ve iklim değişikliği politikalarında BRICS önceliklerinden ayrılan bir değişim gören Donald Trump'ın başkanlığı sırasında farklılıkların ortaya çıktığını gösteriyor.

Bazıları BRICS'İ tek kutuplu ABD liderliğindeki bir dünyaya karşı çıkan "karşı hegemonik bir blok" olarak görüyor, ancak bu nitelendirme biraz acemi (erken) olabilir. Bununla birlikte, teşkilat kayda değer ilerleme kaydediyor ve olumlu gelişme dinamikleri gösteriyor.

ŞİÖ ve BRICS farklı geçmişlere, ekonomilere ve hedeflere sahipken, ortak bir hedefi paylaşırlar: egemenliğe ve karşılıklı saygıya dayalı yeni, adil ve güvenli bir dünya inşa etmek. Batılı ekonomik sistemlere alternatifler sağlama konusundaki benzer hedefleri göz önüne alındığında, bu iki teşkilatın gelecekte konsolidasyonu mümkün olabilir.

Sonuç

Francis Fukuyama'nın ifade ettiği gibi "Batı evrenselciliği" veya "Batı liberal üstünlüğü" dönemi bocalıyor gibi görünüyor. Yaklaşık 30 yıl boyunca, küresel ilişkiler büyük ölçüde ABD ve çok uluslu şirketler tarafından dikte edildi. ABD'nin ekonomi, finans ve teknolojiadaki hakimiyetini kaybetme ihtimali, tıpkı Pax Britannica'nın 20. yüzyıldaki düşüşü gibi, daha somut hale geliyor.

Teknolojik gelişmelerin daha fazla küresel birbirine bağlılığa yol açtığı dönüştürücü bir döneme tanık oluyoruz. Bu değişim, geleneksel tek kutuplu modele meydan okuyor ve Batı liderliğindeki küreselleşmenin rolünü sorguluyor. Pandemi, merkezi devlet yönetiminin liberal demokratik sistemlere kıyasla etkinliğini vurguladı ve ülkeler karşılıklı yardım yoluyla daha fazla esneklik ve sosyal adalet gösterdi.

Rusya, Çin ve İran gibi sözde otokrasiler, yeni ulaşım

koridorları geliştirerek ve pandemi ve Batı yaptırımlarının şiddetlendirdiği lojistik sorunları çözümlerle daha etkin uyum sağladılar. Genellikle aşırı müdahaleci olarak eleştirilen ve ideolojik gündemlerin yönlendirdiği insan haklarına küresel odaklanma, geleneksel toplumlarda etik kaygılara yol açtı.

Batı'nın kaynak kontrolü ve jeopolitik etkideki çıkarlarının yönlendirdiği süregelen küresel çatışma, bir zamanlar kurtuluşa giden bir yol olarak görülen durumdan daha geniş bir çatışmaya doğru kaymıştır. Gelişen bu dinamik, küresel hakimiyet arayışının bizi Batılı ideallerin vaat ettiği kurtuluşu elde etmek yerine daha geniş çaplı bir çatışmaya yaklaştırabileceğini gösteriyor.

Bu değişimlerin ortasında, daha önce neoliberalizmden etkilenen - yaklaşık 30 yıldır ulusal kimliklerini Batılı ideallerle uyumlu hale getiren ve yabancı değerleri ve kültürleri taklit etmeye çalışanlar - şimdi bakış açılarını yeniden değerlendiriyor. Neoliberal dünyanın bir parçası olmak giderek bir ayrıcalık olarak değil, ulusal kimliklerini baltalayan dayatılan bir yük olarak görülüyor.

Küresel Güney'deki ülkeler, ortaya çıkan bu dünya düzeninde yeni çerçeveler oluşturma ihtiyacının farkındalar. Açıklık, kapsayıcılık, eşitlik, karşılıklı saygı, dayanışma, fikir birliği ve karşılıklı yarar sağlayan işbirliği gibi ilkeler temelinde işbirliği yapmaya isteklidirler.

Dahası, çok azı bu tarihsel dönüşümleri yönlendiren kilit figürleri kabul ediyor. Bunlar gerçek ulusal elitler olarak öne çıkan bireylerdir - bağımsız düşünürler, adanmış askeri personel, anlayışlı devlet ve dini liderler, istihbarat ve özel servisler üyeleri, bilim adamları, sosyal aktivistler, hümanistler ve hayırseverler. Eleştirel düşünmeye, toplumları ve dünyaları için derin bir sorumluluk duygusuna ve nezaket ve şefkatle birlikte sosyal adaletle güçlü bir bağlılığa sahiptirler.

Bu insanlar, gezegendeki birbirine bağlı geniş bir ağa benzer şekilde küresel bir etki ağı oluştururlar. Çabaları, tarihin sonu fikrini çürüterek insanlığa evrimleşmeye ve gelişmeye devam etme şansı sunuyor. 🌸

Kaynakça

- Beltandroadforum. (2023). 15 Temmuz 2024 tarihinde <http://www.beltandroadforum.org/english/n101/2023/1018/c124-1175.html> adresinden alındı.
- CACN. (2023). 13 Temmuz 2024 tarihinde <https://armscontrolcenter.org/u-s-nonstrategic-nuclear-weapons/> adresinden alındı.
- CGTN. (2018). 5 Ağustos 2024 tarihinde <https://news.cgtn.com/news/3d3d514d7a-6754478457a6333566d54/index.html> adresinden alındı.
- CGTN. (2022). 2 Ağustos 2024 tarihinde <https://newseu.cgtn.com/news/2022-02-23/Donbas-explained-The-source-of-conflict-on-the-Russia-Ukraine-border-17R-KUaCovK/index.html> adresinden alındı.
- CGTN. (2023). 5 Ağustos 2024 tarihinde <https://newseu.cgtn.com/news/2023-04-01/Ukraine-conflict-day-402-Alarm-at-weapons-in-Belarus-Russia-faces-existential-threats-11Ej60DGUY/index.html> adresinden alındı.
- Chinadaily. (2022). 4 Ağustos 2024 tarihinde <https://www.chinadaily.com.cn/a/202202/27/WS621a020a310cd39bc89143.html> adresinden alındı.
- Globaltimes. (2024). 15 Temmuz 2024 tarihinde <https://www.globaltimes.cn/page/202407/1315779.shtml> adresinden alındı.
- Globaltimes. (2024a). 5 Ağustos 2024 tarihinde <https://www.globaltimes.cn/page/202401/1306154.shtml> adresinden alındı.
- Kremlin. (2020). 12 Temmuz 2024 tarihinde <http://www.kremlin.ru/acts/bank/45562> adresinden alındı.
- Kyivpost. (2024). 11 Temmuz 2024 tarihinde <https://www.kyivpost.com/post/26582> adresinden alındı.
- Liu Rui/GT. (2023). 3 Ağustos 2024 tarihinde <https://www.globaltimes.cn/page/202302/1285544.shtml> adresinden alındı.
- Li Min/Chinadaily. (2023). 5 Ağustos 2024 tarihinde <https://www.chinadaily.com.cn/a/202310/27/WS653b093da31090682a5eb00a.html> adresinden alındı.
- MFARE. (2021). 12 Temmuz 2024 tarihinde https://mid.ru/en/foreign_policy/news/1790809/TSPD_101_R0-08765fb817ab2000cbe6c485f013059b28f-28fccebbe62d23cc39b1875252a6383aae2e2559bfc810883dfcd2f1430001ef4b461169934c8db149b2f6828ba950918df604b2bf573b729fba3dfb6ae6d5168d22c90574daa41500e00f4d5b5 adresinden alındı.
- NATO. (2024). 13 Temmuz 2024 tarihinde https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678.htm#:~:text=We%20have%20strengthened%20our%20deterrence,across%20the%20Euro%2DAtlantic%20area adresinden alındı.
- National Security Council. (1994). 11 Temmuz 2024 tarihinde <https://nsarchive.gwu.edu/document/32229-document-6-memorandum-anthony-lake-and-samuel-r-berger-alexander-vershbow-nicholas> adresinden alındı.
- NPR. (2023). 12 Temmuz 2024 tarihinde <https://fas.org/wp-content/uploads/2023/07/2022-Nuclear-Posture-Review.pdf> adresinden alındı.
- Nsarchive. (2017). 10 Temmuz 2024 tarihinde <https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/russia-programs/2017-12-12/nato-expansion-what-gorbachev-heard-western-leaders-early> adresinden alındı.
- NYT. (2024). 12 Temmuz 2024 tarihinde <https://www.nytimes.com/2024/02/25/world/europe/cia-ukraine-intelligence-russia-war.html> adresinden alındı.
- NYT. (2024a). 12 Temmuz 2024 tarihinde <https://www.nytimes.com/interactive/2024/06/15/world/europe/ukraine-russia-ceasefire-deal.html> adresinden alındı.
- Politico. (2023). 10 Temmuz 2024 tarihinde <https://www.politico.eu/article/angela-merkel-russian-pranksters-faking-petro-poroshenko/> adresinden alındı.
- Parstoday. (2024). 15 Temmuz 2024 tarihinde https://parstoday.it/en/news/iran-1229988-my_message_to_the_new_world_a_note_by_masoud_pezeshkian_the_new_president_of_iran adresinden alındı.
- PRC Embassy. (2024). 15 Temmuz 2024 tarihinde http://za.china-embassy.gov.cn/eng/fyrth/202407/t20240713_11453364.htm adresinden alındı.
- RA. (2024). 11 Temmuz 2024 tarihinde <https://t.me/rianovostiAmerica/20762> adresinden alındı.
- TASS. (2024). 11 Temmuz 2024 tarihinde <https://tass.com/world/1808477> adresinden alındı.
- TCCB. (2024). 5 Ağustos 2024 tarihinde <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/152879/cumhurbaşkanı-erdogan-sanghay-isbirligi-orgutu-24-uncu-devlet-baskanlar-zirvesi-ne-katildi> adresinden alındı.
- TDT. (2023). 6 Ağustos 2024 tarihinde https://ereforms.gov.az/files/te_review/pd/tr/turkic-economic-outlook-2023-january-december-no4_doc_tr1.pdf adresinden alındı.
- Thenation. (2017). 12 Temmuz 2024 tarihinde <https://www.thenation.com/archive/mccain-talks-tough-as-the-war-in-ukraine-continues-without-end/> adresinden alındı.
- Ws China-Embassy. (2024). 15 Temmuz 2024 tarihinde http://ws.china-embassy.gov.cn/eng/xwtdt/202403/t20240308_11255811.htm adresinden alındı.
- Xinhua. (2022). 5 Ağustos 2024 tarihinde <https://english.news.cn/20220624/0e-74a920629b481db6e167236986a626/c.html> adresinden alındı.
- Xinhua. (2023). 5 Ağustos 2024 tarihinde <https://english.news.cn/20230110/02ab4a-7b974e4563b68b8b9b824de412/c.html> adresinden alındı.
- Yu Peng/CGTN. (2022). 5 Ağustos 2024 tarihinde <https://news.cgtn.com/news/2022-09-14/Chart-of-the-Day-SCO-s-share-of-global-trade-rises-to-17-5-in-2020-1d-CxMklwje/index.html> adresinden alındı.
- 7atc. (2024). 11 Temmuz 2024 tarihinde <https://www.7atc.army.mil/JMTGU/> adresinden alındı.